

Metsävarpunen *Passer montana* (L) Raja-Karjalassa.

EINARI MERIKALLIO.

Metsävarpusen runsas pesiminen Laatokan-Karjalassa on jo vanhastaan tunnettu. Niinpä mainitsee Adolf von Bonsdorff¹⁾ (1881), että „redan i socknarne vester om Ladoga är pilfinken talrik, ja på sina ställen uppträder den t. o. m. i vida större antal än *P. domesticus*. Så t. ex. såg jag på Mantsinsaari knappt något exemplar av gråsparven, men pilfinkar funnos där talrikt vid alla byar“. Ja varpusesta (*Passer domestica* L.) sanoo hän, että „I trakterna vester och öster om Ladoga är antalet av gråsparvar kring människobonin-garna vida mindre, än man är van att se i landets vestra och södra delar. I Salmis och Impilaks saknas den dock ingenstädes“.

H. Backman (1886)²⁾ sanoo metsävarpusesta Salmin kihlakunnan lintuluettelossaan: „uppträder både skilt för sig och i skock med vanliga gråsparvar; är högst trätgirig och oförskämd samt nästan alltid i slagsmål med sina grannar och gelikar. Stannfågel“.

M. Walleen (1886)³⁾ mainitsee molemmat lajit vain Räisälästä, jossa metsävarpusta oli vain parissa paikassa.

O. K. Hj. Schulman (1880)⁴⁾ tapasi metsävarpusen Suistamossa yhtä yleisenä kuin varpusen. Samoin oli laita Kaitajärven kylässä Suojärvellä. Varpunen oli taas yleisempi Sortavalassa (metsävarpusta vain Sortavalan pitäjässä), Impilahdella, Soanlahdella ja Koirinvaarassa, kun taas rajan takana Veskelyksessä ja Tulomajärvellä oli melkein vain metsävarpusta.

R. Palmgrén (1900)⁵⁾ tapasi molemmat lajit yhtälukuisina Salmisissa, kun taas metsävarpunen oli yleisempi Lunkulansaarella. Mantsinsaarella näkyi yksinomaan metsävarpusia. Sortavalassa oli metsävarpusia vain kaupungin reunoilla.

¹⁾ Ornitologiska iakttagelser gjorda huvudsakligast inom Salmis socken om våren 1881. — M. F. Fl. F. XV. 1888—1889.

²⁾ Anteckningar om fåglarne uti Salmis härad. — MFFIF. XV, 1888—1889.

³⁾ Ornitologiska iakttagelser, gjorda under våren och sommaren 1886 på Karelska näset. — MFFIF. XV, 1889.

⁴⁾ Ornitologiska iakttagelser under en resa i Östra Karelen sommaren 1880: — MFFIF. IX, 1883.

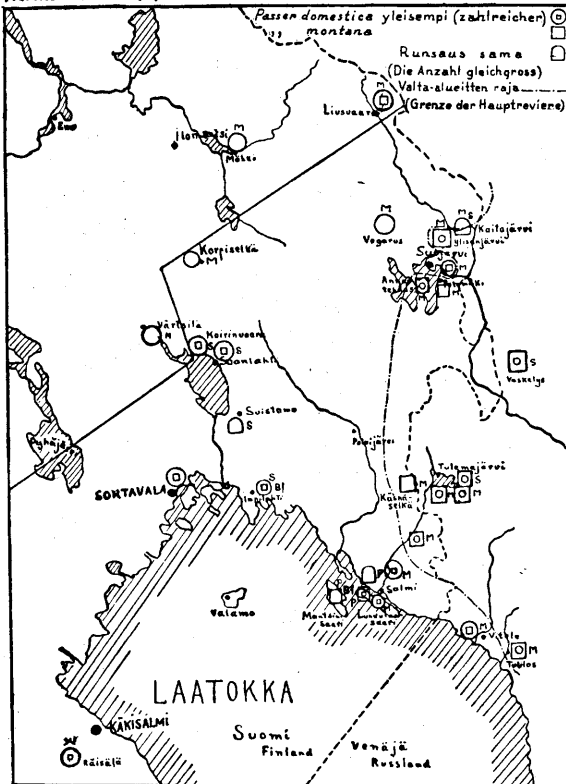
⁵⁾ En ornitologisk resa till Ladoga-Karelen: MFFIF 1901—02 N:o 28, S. 52.

Kesällä 1919 teki allekirjoittanut lintutieteellisen tutkimusmatkan Raja-Karjalaan. Matka alkoi 6 päivänä kesäkuuta Sortavalasta ulottuen rajan taakse Tuulokseen ja Tulemajärvelle saakka. Täältä jatkui matka pohjoiseen Suojärvelle ja Ilomantsiin.

Varpusen *Passer domestica* (⊙) ja metsävarpusen *Passer montana* (□) leviäminen Raja-Karjalassa.

Schulman 1880 (S)
v. Bonadorff 1881 (Bf.)
Backman 1885 (Bn)
Walleen 1886 (W)
Falmgren 1901 (P)
Merikallio 1919 (M)

Die Verbreitung des *Passer domestica* (⊙) und *Passer montana* (□) in Grenz-Karelien

Sortavalassa en tavannut metsävarpusta, mutta kyllä runsaasti varpusia. Vähäinen aika salli kuitenkin vain pinnallisen tutkimisen.

Salmassa olin 7—9. VI. ja totesin täällä 5 varpusta ja yhden metsävarpusen.

Viteessä, jossa tämän jälkeen oleskelin nelisen päivää, huomasin varpusta melkein joka talossa, kun taas metsävarpunen oli val-

lannut seudun kirkon. Edellistä lajia totesin ainakin 20 paria, jälkimmäistä vain 3 paria. Tuuloksen Ylikkään kylässä oli suhde muutunut niukasti metsävarpusen eduksi. Varpusta tapasin 3 paria, metsävarpusta 4 paria. Täälläkin oli metsävarpusten vallassa kylän pieni pyhättö, jonka räystäään alla linnuilla oli pesänsä.

15. VI. kävin Lunkulansaarella. Varmaa tilastoa eri varpuslajien lukumäärästä en saanut, mutta näytti kuitenkin tavallista varpusta olevan runsaammin.

Orusjärvellä, Salmista pari penikulmaa koilliseen, tapasin 17 päivänä noin 10 metsävarpusta, kun taas tavallista varpusta näin yhden yksilön, joten siis olin taas saapunut metsävarpusen alueelle. Sitä jatkuikin koko rajantakaisen matkan. Tulemajärvellä totesin 3—4 paria metsävarpusia, kun taas tavallinen varpunen jäi aivan epävarmaksi. Samoin oli laita Repolan kylässä. Neljä tai viisi pesäkuntaa metsävarpusia asusti suurine poikasineen taloissa, mutta tavallinen varpunen jäi täälläkin varmuudella toteamatta.

Suomen puolella, Salmin Käsnäselässä, oli metsävarpunen vielä vallalla (tosin vain 1 pari todettiin), mutta Suojärvellä olivat voima-suhteet vaihtelevat. Annantehtaalla (noin 10 paria yhtä vastaan) Potomäessä (vain 1 pari) ja Ylisenjärvellä (metsävarpunen 2—3 krt. lukuisampi) oli metsävarpunen runsaampi, kun taas Jehkilän vilkkaalla liikepaikalla kuhisi runsaasti, ja mikäli huomasin yksinomaan, tavallisia varpusia. Karjajärven kylässä näkyi kumpaakin lajia kaksi kertaa.

Vegarusjärvellä (15. VII.) näkyi vain *P. domestica*-pari, mutta Liusvaarassa (21—24. VII.) oli metsävarpusiakin, tosin vähemmistönä, eli suhteessa 2:3. Loppumatkalla näkyi vain tavallista varpusta, niin Möhkössä, Korpiselässä kuin Värtsilässäkin.

Edellä esitetystä käy ilmi, että metsävarpunen on varpusta yleisempi vieläkin maamme rajanpitäjien Salmin ja Suojärven raja-seuduilla, ja jatkuu metsävarpusen valta-alue täältä rajan taakse Aunuksen Karjalaan. Rajan takana on vain yksi paikka, nim. Viitele, jossa varpunen on kieltävästi runsaslukuisempi.

Tutkimuspaikoistani ovat vain muutamat yhteisiä varempien tutkijain kanssa. Ne ovat Sortavala, Salmi, Lunkulansaari, Tulomajärvi ja Kaitajärvi. Ansainnee vaivan tarkastaa, onko tilanne näissä paikoin muuttunut.

Jo Schulman'in aikana (1880) näyttää tilanne Sortavalassa olleen sama kuin nykyisinkin. Keskikaupungilla ei metsävarpusta näkynyt,

mutta kyllä kaupungin ulkopuolella (Schulman) tai ulkolaidoilla (Palmgren). Itse en huomannut metsävarpusta Sortavalassa, mutta yliopp. P. Suomalainen, suullisen ilmoituksensa mukaan, näki v. 1921 useita yksilöitä tätä lajia varpusten joukossa. Myös Tulemajärveltä, samoin kuin Kiutajärven kylästä ovat Schulman'in tiedot v:ltä 1880 samat kuin allekirjoittaneen. Edellisessä paikassa oli metsävarpunen ylivalti, jälkimmäisessä voimasuhteet samat.

Salmista ja Lunkalan saarelta ovat tiedot sensijaan erilaiset, molemmissa paikoissa varpusen hyväksi. Bonsdorff'in (1881) ja Backman'in (1886) tiedoista ei käy selvästi ilmi, miten kyseessä olevien lajien suhde on ollut nimenomaan juuri Salmissa, mutta Palmgren (1900) mainitsee niiden oheen yhtälukuisia, ja Lunkalansaarella oli varpusta vähemmän. Varpunen oli siis sekä Salmissa että nähtävästi myös Lunkalansaarella saavuttanut kuluneen 18 vuoden aikana ylivoiman.

Edellä esitetystä on siis käynyt ilmi, että metsävarpusella on edelleenkin Raja-Karjalassa verrattain vankka jalansija, mutta on sen varpunen kuitenkin paikoin tunkenut syrjään.

Zusammenfassung. Der Feldsperling ist zahlreicher als der Haussperling in den Grenzgebieten Salmis und Suojärvi sowie jenseits der Grenze in Olonetz. Nur in Vitele (Olonetz) ist das Verhältnis umgekehrt. Auch im übrigen Grenzkarelien hat der Feldsperling eine feste Position, stellenweise scheint der Haussperling ihn jedoch verdrängt zu haben.

Eine ganz eigentümliche individuelle Variation des Seeadlers *Haliaeetus albicilla* (L).

(Hierzu das Titelbild.)

Von Dr. IVAR HORTLING.

Letzten Sommer erhielt ich von Kunstmaler Karppanen, Hamina-lahti, ein Ölgemälde, das einen jungen Seeadler darstellen soll. Mir fielen sogleich die weisse Unterseite der Flügel sowie die Schwanzform und die graue Farbe der Füße auf, was ich auf das